

Hr Undéns livvakt

Den 22 maj 1951 ägde en interpellationsdebatt rum i riksdagen angående forskningarna efter Raoul Wallenberg. Interpellanten fru Gärde Widemar antydde under debatten att vice utrikesminister Vysjinskij svar av juli 1947, enligt vilket Wallenberg var okänd i Ryssland, möjligen kunde vara felaktigt. Mot denna tanke reagerade utrikesministern hänfullt och överlägset. "Fru Gärde Widemar lär vara jurist, men kan ändå stå här och säga att den Örniska kommitténs material visar att den ryska noten var lögnaktig... I den ryska noten står det enligt vad ryska regeringen känner till är Wallenberg okänd... Hur kan ett sådant påstående bevisas vara lögnaktigt? Jag får nog säga att man bör ha litet ansvar för vad man säger här i riksdagen, även om det gäller förhållanden till östmakter." Denna utrikesministerns hållning kom flera gånger till uttryck under debatten. I ett annat anförande yttrade hr Undén att "det är rätt vågat av henne (fru Gärde Widemar) att påstå att det finns lögnaktiga uppgifter i den ryska noten" och att den ryska förklaringen "inte utifrån kan kontrolleras".

Nu är bevisat att hr Undén i dubbel måtto hade orätt. Det fanns oriktiga uppgifter i den ryska noten, eller, rättare sagt, denna not var totalt oriktig; om ordet "lögnaktig", vilket inte begagnades av fru Gärde Widemar, är tillämpligt beror på om man anser Vysjinskij ha varit i god tro eller själv lurad av underordnade polismyndigheter. Vidare; det har visat sig möjligt att "utifrån", genom en svensk utredning, kontrollera det ryska påståendet, och därför har det ryska utrikesministeriet i sin senaste not erkänt att Wallenberg åren 1945—1947 var fånge i Ryssland.

Utrikesministerns uttalanden i interpellationsdebatten 1951 kan emellertid till nöds ursäktas med att han i ett offentligt anförande måste iaktta den form av diplomatisk hövlighet som består i respekt för en statsled-

nings deklARATIONER, även om man är övertygad om deras sanningslöshet. Hans nu avslöjade uppträdande inför Wallenbergskommittén i november 1947 är däremot oursäktligt. Han behandlade denna kommitté, som oegennyttigt verkade för Wallenbergs sak, med irritation och kallsinnighet, för att begagna advokat Schartaus milda uttryck. Han sökte hävda att man borde tro på Vysjinskij, att någon anledning inte fanns att mindre lita på Ryssland än på USA, och han sökte spela översittare helt vid sidan av saken genom sitt förhör om folkbokföringen i de berörda staterna. Antingen trodde han på vad vad han sade och betygade därmed sin oskicklighet, eller trodde han inte på vad han sade och uppträdde alltså ohederligt; vare sig den ena eller den andra tolkningen är riktig, visade hans behandling av kommittén samma fantasilösa och formalistiska okänslighet som med sådan ansingslös öppenhet markerades i kommentarerna vid balternas utlämnande år 1945. — Det bör tilläggas att en nästan abnorm brist på generositet visats, då nu, i efterhand, de enskilda personer som haft rätt och drivit på i saken ej fått något officiellt erkännande.

Man skulle kunna tro att var och en måste känna obehag och indignation inför detta. Visst inte! De socialdemokratiska tidningarna i Stockholm — Morgon-Tidningen, Aftonbladet, Stockholms-Tidningen — har enstämmigt uppträtt till utrikesministerns försvar. De är indignerade, för all del, men inte mot hr Undén, utan mot dem som angriper honom. De tvivlar tydligen inte på att hr Undén uppträtt på angivet sätt, men de finner uppträdandet helt i sin ordning. De bildar en livvakt, en grupp som värjer sin herre, från vilket håll och av vilka skäl han än kritiseras.

Deras försvarsskrifter är korta, det är sant, de bär vittne om att saken är svår att försvara och att det kan ske blott genom snabba undvikanden och misstänkliggöranden av kritiken. Låt oss gå igenom vad

som sagts. År 1947, "då Stalin befann sig på höjden av sin makt" och "det drog ihop sig till kallt krig" och "västsidan ännu inte samlat sig till motstånd", skriver Aftonbladet, "var knappast rätta tillfället för en svensk utrikesminister att... kalla ryska utrikesministern för en lögnare". Hr Undén skulle, det måste väl vara meningen, ha trott på kommittén, men ha hycklat tillit till Ryssland med hänsyn till världsläget. Denna förklaring stannar inte ett ögonblick vid saken; ingen har begärt att hr Undén, privat eller offentligt, skulle kalla Vysjinskij för en lögnare; vad som kunde begäras är att han inte sökte övertyga kommittéerna om att Vysjinskij hade rätt, att han inte trakasserade dem och därmed gjorde sitt bästa för att deras arbete skulle hämmas eller inställas. Är det inte en rimlig fordran — endast förstärkt av det faktum att de kommitterade nu visats ha haft ostridigt rätt och hr Undén ostridigt orätt? Aftonbladet och Stockholms-Tidningen säger ytterligare att hr Undéns närmaste man, dåvarande kabinettssekreterare Arne Lundberg, gjort ett gott arbete; är det inte också hr Undéns förtjänst? Dels hör detta inte till frågan om utrikesministerns

uppträdande 1947, dels torde vara allmänt känt att med hr Lundbergs utnämning år 1951 och på hans initiativ en helt annan aktivitet än tidigare utvecklades i Wallenbergsaffären — det var inte, mycket försiktigt uttryckt, hr Undéns förtjänst. Morgon-Tidningen plumsar djupare ned i sitt svar; den replikerar blott att det måste vara "privata hämndkänslor" som dikterat ledaren i Dagens Nyheter. Det är obehagligt att replikera på ett så lågt plan, men den förklaringen må tillåtas att Dagens Nyheter's chefredaktör, som här torde äsytas, aldrig haft skäl till "privata hämndkänslor" mot utrikesministern (äldeles tvärtom) och att det uteslutande är hr Undéns politik, från balternas utlämnande till vad som i dagarna framkommit, som är bakgrunden till våra angrepp.

För de medborgare som inte är fångna i det partipolitiska spelet är domen över utrikesministerns handlingssätt i detta fall säkerligen klar. Han har gjort ett grovt misstag eller medvetet sökt föra Wallenbergskommittén bakom ljuset — vilket av dessa alternativ man än väljer, är det ofrånkomligt att han därjämte uppträtt med oförlätlig simpelhet och hårdhet.